

Приказюк Н.В.,
кандидат економічних наук, доцент,
в.о. завідувача кафедри страхування, банківської справи
та ризик-менеджменту,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Мехеда А.О.,
магістр освітньої програми «Управління ризиками та страхування»,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

РОЗВИТОК ВЗАЄМОДІЇ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ ТА БАНКІВ В УКРАЇНІ

Приказюк Н.В., Мехеда А.О. Розвиток взаємодії страхових компаній та банків в Україні. У статті визначено сутність взаємодії банків та страхових компаній. Здійснено періодизацію формування взаємодії банків і страхових компаній в Україні за 1991–2018 роки. На основі порівняльного аналізу показників розвитку банківської та страхової систем України сформульовано висновок про домінуючу роль банків у банківсько-страховій взаємодії. На основі спеціалізованого програмного забезпечення побудовано економетричну модель та визначено перспективи розвитку банківсько-страхової взаємодії в Україні на прикладі розвитку такого виду страхування, як страхування кредитів.

Ключові слова: банкострахування, взаємодія банків та страхових компаній, страхування кредитів, страхова система, банківська система.

Приказюк Н.В., Мехеда А.А. Развитие взаимодействия страховых компаний и банков в Украине. В статье определена сущность взаимодействия банков и страховых компаний. Осуществлена периодизация формирования взаимодействия банков и страховых компаний в Украине за 1991–2018 годы. На основе сравнительного анализа показателей развития банковской и страховой систем Украины сделан вывод о доминирующей роли банков в банковско-страховом взаимодействии. На основе специализированного программного обеспечения построена эконометрическая модель и определены перспективы развития банковско-страхового взаимодействия в Украине на примере развития такого вида страхования, как страхование кредитов.

Ключевые слова: банкострахование, взаимодействие банков и страховых компаний, страхование кредитов, страховая система, банковская система.

Prykaziuk Nataliia, Mekheda Arsenii Development of the interaction of insurance companies and banks in Ukraine The essence of the interaction between banks and insurance companies is determined in the article, the periodization of the establishment of the interaction between banks and insurance companies in Ukraine during 1991–2018 is performed. As a result of comparative analysis of indicators of the banking and insurance systems of Ukraine development, the conclusion is drawn about the dominant role of banks in banking and insurance interaction. Based on specialized software, the econometric model is developed, and prospects for the development of banking and insurance cooperation in Ukraine on the example of the development of insurance of loans are determined.

Key words: bancassurance, interaction of banks and insurance companies, insurance of loans, insurance system, banking system.

Постановка проблеми. У зв'язку нестабільністю економічної ситуації в Україні, посиленням конкуренції на ринку фінансових послуг, з огляду на тенденції сучасних глобалізаційних процесів, страхові компанії та банківські установи постійно шукають додаткові шляхи для диверсифікації джерел своїх доходів, розробляють і впроваджують нові спільні продукти, розвивають форми інтеграції в межах банківсько-страхової взаємодії. Інтеграція банківського та страхового бізнесу у формі bancassurance дає змогу фінансовим установам вдосконалювати свої бізнес-процеси, розширювати асортимент фінансових послуг та сприяє покращенню процесу їх надання. При цьому «спільна діяльність банків та страхових компаній здатна зробити вагомий внесок у підвищення соціального добробуту населення, оскільки участь у загальному русі суспільного капі-

талу сприяє динамічному зростанню національної економіки» [1, с. 57–60].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі теоретичні та практичні аспекти взаємодії банків та страхових компаній у формі банкострахування є предметом дослідження таких вітчизняних та зарубіжних учених, як К.В. Багмет [6], О.Ю. Донецькова [2], С.М. Єш [4], Ю.С. Клапків [5], С.М. Козьменко [6], В.В. Кучеренко [3], Р.В. Пікус [1], Е.А. Помогаєва [2], В.В. Тринчук [3] та ін. Однак є потреба у подальшому дослідженні взаємодії страхових компаній та банків у сучасних умовах України.

Формулювання цілей статті. Мета статті полягає у виявленні особливостей становлення і сучасного стану взаємодії страхових компаній та банків в Україні, а також моделювання її перспективного розвитку.

Виклад основного матеріалу. Загалом термін «банкостраховання» («bancassurance») вперше з'явився у Франції в кінці 70-х років XX століття як визначення продажу страхових послуг через банківську мережу розповсюдження, хоча історично і хронологічно співіснування банківської справи і страхування бере свій початок ще із стародавніх часів [2]. На нашу думку, можна сказати, що у широкому розумінні банкостраховання – це юридично оформлена угода між банком і страховою компанією щодо задоволення потреб спо-

живачів у страховому захисті (банківському обслуговуванні) через банківські (страхові) канали збуту.

В Україні взаємодія банків та страхових компаній триває вже понад 20 років. І, як правомірно вказують вітчизняні вчені, сутність цього виду взаємодії фінансових установ полягає в їхній спільній інтеграції з метою координації продажів, поєднання страхових і банківських продуктів, налагодження спільних каналів їх розповсюдження, розширення клієнтської бази, а також виходу на нові сегменти ринку [3, с. 166–170].

Таблиця 1

Етапи формування взаємодії банків і страхових компаній в Україні

Етап	Період	Характеристика банківсько-страхової взаємодії
I	1991–1995 роки	1. Банки як клієнти страховиків страхують власне майно, персонал. 2. Банки передають на страхування частину кредитних ризиків.
II	1996 – середина 2008 року	1. Банки починають надавати клієнтам страхові послуги, пов'язані з кредитуванням: страхування заставного майна, життя та здоров'я позичальників. 2. Для надання страхових послуг банківські установи залучали фахівців зі страхових компаній.
III	2008 – кінець 2013 року	1. Банки стають агентами страхових компаній. 2. Розширюється асортимент страхових продуктів, що реалізуються через банківські мережі. 3. Банківські працівники отримують початкові знання зі страхової справи і починають самостійно продавати страхові послуги.
IV	2014 – середина 2016 року	1. Очищення банківської системи та страхового сектору економіки України. 2. Скорочення показників розвитку банкостраховання внаслідок економічної та політичної нестабільності, девальвації національної валюти, зниження рівня платоспроможності населення.
V	середина 2016 року – дотепер	1. Закінчення основного етапу очищення банківської системи та страхового сегменту економіки України. 2. Відновлення економічного зростання та показників, що характеризують рівень взаємодії страхових компаній та банків.

Джерело: складено авторами на основі [4; 5; 6]

Таблиця 2

Основні показники діяльності банків та страхових компаній в Україні за 2013–2017 рр.

Показник	Роки					Зміна 2017 р. до 2013 р.	
	2013	2014	2015	2016	2017	Абс.	%
Кількість установ, од.							
– банків	180	163	117	96	82	–98	–54,4
– страхових компаній, з них	407	382	361	310	296	–111	–27,3
компаній страхування життя	62	57	49	39	34	–28	–45,2
Активи інституцій, млн. грн.							
– банків	1 278 095	1 316 852	1 254 385	1 256 298	1 336 358	58 263	4,6
– страхових компаній	66 388	70 261	60 729	56 076	56 814	–9 574	–14,4
Співвідношення (1:2)	19,3	18,7	20,7	22,4	23,5	4,3	22,2
Статутний капітал, млн. грн.							
– банків	180 150	206 387	206 352	414 668	495 377	315 227	175,0
– страхових компаній	15 233	15 121	14 475	12 662	12 929	–2 304	–15,1
Співвідношення (1:2)	11,8	13,6	14,3	32,7	38,3	26,5	224,0
Резерви фінансових установ, млн. грн.							
Резерви банківських установ під активні операції, млн. грн.	204 931	321 303	330 839	484 383	516 985	312 054	152,3
Страхові резерви страхових компаній, млн. грн.	14 436	15 828	18 376	20 937	21 805	7 369	51,0
Співвідношення (1:2)	14,2	20,3	18,0	23,1	23,7	9,5	67,0
Залучені / зібрані кошти, млн. грн.							
Залучені кошти банками у вигляді депозитів	668 674	677 743	751 179	849 879	891 426	222 752	33,3
Валові страхові премії	28 662	26 767	29 736	35 170	41 855	13 193	46,0
Співвідношення (1:2)	23,3	25,3	25,3	24,2	21,3	–2,0	–8,7

Джерело: складено авторами на основі [7; 8]

Історично розвиток взаємодії страхових компаній та банків в Україні відбувався поступово, що дає змогу виділити окремі етапи цього процесу (табл. 1).

Наведена у табл. 1 інформація свідчить про те, що кожний з етапів формування взаємодії банків і страхових компаній в Україні має свої особливості, а також про поглиблення її розвитку.

Аналіз сучасного стану взаємодії страхових компаній та банків в Україні можна провести на основі порівняння таких ключових показників розвитку страхової та банківської систем, як кількість страхових компаній та банків, їх активи, статутний капітал, резерви, а також зібрані валові страхові премії та залучені кошти клієнтів у вигляді депозитів (табл. 2).

Кількість страхових компаній в Україні за період з 2013 р. до 2017 р. змінювалася майже синхронно із банківськими установами, хоча при цьому варто зазначити, що очищення банківської системи відбувалося більш активно. Так, якщо кількість страхових компаній скоротилася на 27,3%, то кількість банків – на 54,4%. Загалом за підсумками 2017 року в Україні функціонувало 82 банки та 296 страхових компаній, з яких 34 – це страхові компанії зі страхування життя. Це свідчить про значну кількість як страховиків, так і банківських установ в Україні, враховуючи те, що у розвинених країнах їх кількість є значно меншою.

Про якість виконання банками та страховими компаніями функцій управління ризиками свідчать обсяги сформованих ними резервів. Так, якщо обсяг резервів страхових компаній збільшився з 2013 р. до 2017 р. на 7369 млн. грн., або 51%, то банків – на 312 054 млн. грн. (+152,3%). Суттєве зростання резервів як за операціями банків, так і за операціями страхових компаній свідчить про значні ризики у фінансовій системі України та, відповідно, необхідність ці ризики враховувати у діяльності фінансових установ.

Аналіз стану капіталізації страхової і банківської системи України свідчить про те, що сукупний статутний капітал банків і страховиків на початок 2014 р. становив 180,2 та 15,2 млрд. грн. відповідно, а на початок 2018 року – вже 495,377 та 12,9 млрд. грн. відповідно, що порівняно із 2013 р. для банків є більшим на 175%, а для страхових компаній, навпаки, характерним є зменшення їхнього сукупного статутного капіталу на 15%.

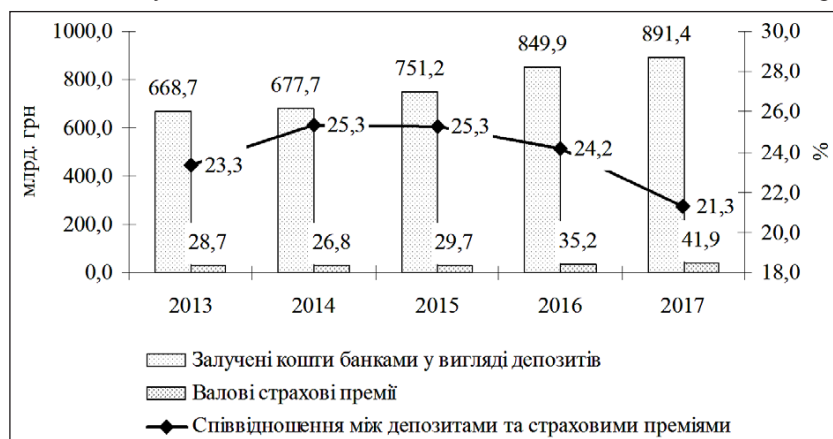

Рис. 1. Динаміка залучених грошових коштів банками та страховими компаніями у 2013–2017 рр.

Джерело: складено авторами на основі [7, 8]

Причина скорочення зареєстрованого статутного капіталу пов'язана зі скороченням кількості страхових компаній за останні роки, при тому, що Нацкомфін-послуг не вимагало від тих страховиків, що залишилися, суттєвого нарощення статутного капіталу, як того вимагав Національний банк України від банків. Аналіз засвідчив домінування у загальній сумі статутного капіталу банківських установ і страхових компаній, статутного капіталу банківських установ (97,5%).

Отже, упродовж 2013–2017 рр. статутний капітал банків зростає значно швидшими темпами (+175%) порівняно з темпами зростання активів кредитних установ (+4,6%). У середньому статутний капітал на одну банківську установу в 2017 р. становив 6041,2 млн. грн., а на одну страхову компанію – 43,7 млн. грн. Середній статутний капітал банку в 138 разів перевищує середній статутний капітал страхової компанії в Україні.

Обсяг грошових коштів, що залучаються банківськими установами, істотно перевищує страхові премії, що надходять до страховиків. У 2013 р. кредитними установами залучено 668,7 млрд. грн., а страхові внески становили всього 28,7 млрд. грн., тобто обсяг депозитів більш ніж у 23 рази перевищує суму платежів, зібраних страховими компаніями. У 2014 р. обсяг депозитів більш ніж у 25 разів перевищував суму страхових платежів, а у 2015 р. аналогічний показник залишився на тому ж рівні, що і роком раніше, і становив 25,3 рази. Починаючи з 2016 року тенденція змінилася на зниження співвідношення між обсягом залучених депозитів банками та зібраними страховими преміями страховиків. Загалом за підсумками 2017 року банки залучили коштів у 21,3 рази більше, ніж страхові компанії (рис. 1).

Таким чином, активність банківських установ у 2014–2015 рр. була більш вираженою, ніж активність страхових компаній. Навіть у взаємному обслуговуванні основним стало розміщення страхових резервів на банківських депозитах, що підтвердило взаємодоповнюваність цих фінансових інституцій.

Починаючи з 2016 року відбулася зміна тенденцій щодо активності залучення коштів банками та страховими компаніями, оскільки співвідношення між залученими банками коштами та зібраними страховими преміями страхових компаній почало зменшуватися.

Загалом проведений порівняльний аналіз дає змогу

дійти висновку про більший розвиток банківської системи та суттєве переважання ринку фінансових послуг саме банківського сегменту, що дає банкам змогу займати домінуюче положення та диктувати умови співпраці зі страховими компаніями.

Нині активною формою прояву співпраці страховиків та банків можна вважати страхування кредитів. Для того, аби дослідити можливості розвитку взаємодії страхових компаній та банків у контексті страхування кредитів в Україні пропонуємо побудувати економетричну модель, в якій залежним фактором моделі є валові страхові премії зі страхування кредитів (сір). Факторами впливу на залежний показник оберемо такі:

- 1) кількість укладених договорів страхування кредитів (inscontracts);
- 2) середня заробітна плата (wage);
- 3) ВВП на душу населення (GDP);
- 4) обсяг виданих кредитів (credit).

Для побудови прогнозу та дослідження залежності між змінними використовуємо ПП Eviews.

Під час здійснення прогнозування насамперед визначимо взаємозв'язок між факторами, побудувавши кореляційну матрицю, яка є вихідним елементом для подальших розрахунків (табл. 3).

Виходячи з кореляційної матриці, слід зауважити, що простежується чіткий, прямий сильний взаємозв'язок між валовими страховими преміями та кількістю укладених договорів страхування кредитів зі значенням 0,979. Отже, ми можемо стверджувати, що за зростання кількості укладених договорів страхові премії будуть збільшуватися.

Між валовими страховими преміями зі страхування кредитів та обсягом виданих кредитів в Україні спостерігається чіткий, сильний, прямий зв'язок зі значенням 0,563, тобто за збільшення кількості виданих кредитів валові страхові премії зростатимуть.

Необхідно зауважити, що між середньою заробітною платою та валовими страховими преміями присутній обернений взаємозв'язок, тобто за збільшення середньої заробітної плати премії зі страхування кредитів зменшуватимуться. Що стосується ВВП, то залежність розміру валових страхових премій зі страхування кредитів від валового внутрішнього продукту є прямою, однак рівень залежності є близьким до низького, оскільки коефіцієнт кореляції дорівнює 0,35 (середня позитивна залежність: від 0,3 до 0,5).

Наступним етапом у побудові економетричної моделі є розгляд впливу кожного фактору на залежний показник, що відбувається шляхом побудови багатofакторної регресійної моделі (рис. 2).

Аби визначити адекватність моделі, необхідно звернути увагу на показник Prob (F) та значення R^2 та adjusted R^2 .

Dependent Variable: CPI
Method: Least Squares
Date: 05/23/18 Time: 23:41
Sample: 2007 2017
Included observations: 11

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
CREDIT	-96.13454	72.52790	-1.325484	0.2332
GDP	84.73634	75.66366	1.119908	0.3056
INSCONT	0.007635	0.036821	0.207364	0.8426
WAGE	0.256598	0.157075	1.633603	0.1535
C	-2616.523	7545.954	-0.346745	0.7406

R-squared	0.967514	Mean dependent var	1367.327
Adjusted R-squared	0.945857	S.D. dependent var	799.0211
S.E. of regression	185.9211	Akaike info criterion	13.59148
Sum squared resid	207400.0	Schwarz criterion	13.77234
Log likelihood	-69.75312	Hannan-Quinn criter.	13.47747
F-statistic	44.67416	Durbin-Watson stat	0.807504
Prob(F-statistic)	0.000134		

Рис. 2. Багатофакторна регресійна модель

Джерело: побудовано авторами

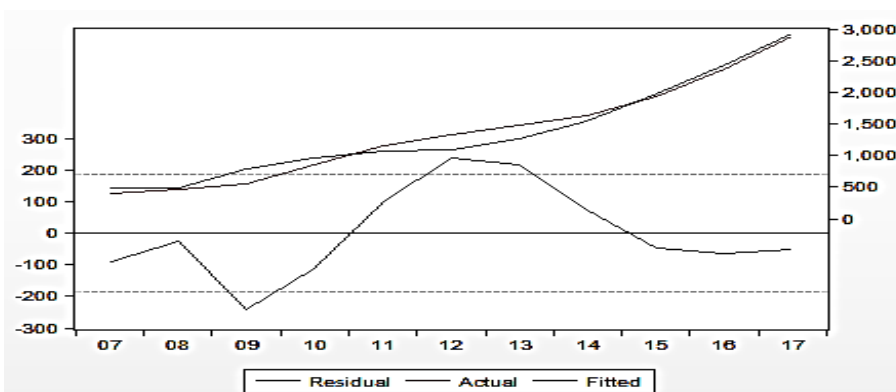

Рис. 3. Графік фактичних, модельних та залишкових даних моделі

Джерело: побудовано авторами

Heteroskedasticity Test: Breusch-Pagan-Godfrey

F-statistic	0.237540	Prob. F(4,9)	0.3613
Obs*R-squared	4.967846	Prob. Chi-Square(4)	0.2906
Scaled explained SS	3.103860	Prob. Chi-Square(4)	0.5406

Рис. 4. Оцінка структурних зрушень тестом Heteroskedasticity Test: Breusch-Pagan-Godfre

Джерело: побудовано авторами

Таблиця 3

Кореляційна матриця взаємозв'язку між факторами

	cpi	inscontracts	credit	wage	GDP
cpi	1				
inscontracts	0.97904	1			
credit	0.56307	0.774607	1		
wage	-0.48620	0.102953	0.77381	1	
GDP	0.35526	-0.19847	-0.3924	-0.67588	1

Джерело: розраховано авторами

Так, виходячи з даних, наведених на рис. 3.2, варто відзначити, що $Prob(F) = 0,000134$, що $< 0,05$, тобто з рівнем значущості $\alpha = 0,05$ можна стверджувати, що запропонована модель є адекватною.

Варто відзначити, що необхідно здійснити перевірку на стійкість та виявити можливі структурні зрушення від впливу зовнішніх факторів побудованої моделі. Насамперед побудуємо графік для виявлення точок структурних зрушень моделі (рис. 3).

Відповідно до даних, поданих на рис. 3, необхідно зазначити, що у 2009 році спостерігалися певні зрушення у структурі моделі, що може привести до перебудови нашої моделі та зміни показників дослідження. Тому необхідно перевірити модель на стійкість на основі тесту гетероскедастичності. Результати подані на рис 4.

Відповідно до застосованого тесту на виявлення стійкості моделі, $Prob(F\text{-statistic}) = 0,2375$, що $\epsilon > 0,05$, що свідчить про відсутність структурних зрушень у моделі, тобто вона є стійкою.

Наступним етапом є здійснення аналізу еластичності показників моделі, тобто визначення того, на скільки зміниться значення залежного фактора від свого середнього значення в результаті зміни незалежних змінних на 1% від своєї середньої величини (рис. 5).

Отже, виходячи з проведених розрахунків, можна дійти таких висновків:

1. За зміни обсягів виданих кредитів на 1% валові страхові премії за договорами страхування кредитів збільшаться на 0,238277 одиниці.

Scaled Coefficients
Date: 05/23/18 Time: 23:45
Sample: 2007 2017
Included observations: 11

Variable	Coefficient	Standardized Coefficient	Elasticity at Means
CREDIT	96.13454	0.238377	-3.156270
GDP	84.73634	0.090386	5.226175
INSCONT	0.007635	0.070404	0.149001
WAGE	0.256598	0.733402	0.694698
C	-2616.523	NA	-1.913604

Рис. 5. Еластичність коефіцієнтів моделі

Джерело: побудовано авторами

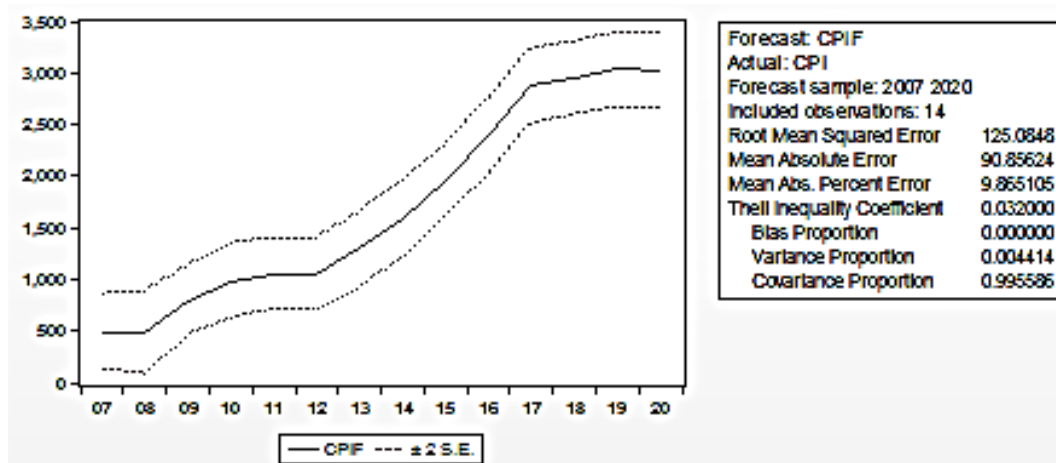

Рис. 6. Точковий та інтервальний прогноз динаміки страхування кредитів в Україні

Джерело: побудовано авторами

2. За зміни ВВП на душу населення на 1% валові страхові премії за договорами страхування кредитів збільшаться на 0,090386 одиниці.

3. За зміни кількості укладених договорів на 1% валові страхові премії за договорами страхування кредитів збільшаться на 0,070404 одиниці.

4. За зміни середньої заробітної плати на 1% валові страхові премії за договорами страхування кредитів збільшаться на 0,733402 одиниці.

Відповідно до проведених розрахунків та оцінки адекватності запропонованої моделі побудуємо прогноз впливу показників на розвиток взаємодії страхових компаній та банків в Україні (рис. 6).

Отже, виходячи з побудованого прогнозу методом експоненціального згладжування, варто відзначити, що до 2020 року прогноуються позитивні тенденції розвитку страхування кредитів як складника банківсько-страхової взаємодії в Україні. У 2018 році спостерігається незначне зменшення валових страхових премій, проте у наступному році ситуація вирівнюється.

Отже, в результаті побудови прогнозу значення незалежних коефіцієнтів були змінені, і, відповідно, змінилася їх значущість. Так, після здійснення усіх розрахунків усі коефіцієнти є значущими за рівня ймовірності 0,99. Модель є адекватною.

За результатами побудованої моделі була виявлена сильна взаємозалежність між валовими страховими преміями за договорами страхування кредитів та залежними показниками (кількістю укладених договорів страхування кредитів, середньою заробітною платою, валовим внутрішнім продуктом на душу населення та обсягом виданих кредитів). Між факторами моделі спостерігається чіткий прямий зв'язок, лише середня заробітна плата має обернений вплив на валові премії за договорами страхування кредитів. Побудова прогнозу дає можливість стверджувати, що валові страхові премії за договорами страхування кредитів до 2020 року поступово збільшуватимуться, що свідчить про можливий розвиток банківсько-страхової взаємодії в Україні.

Висновки. У результаті проведеного нами дослідження можна дійти висновку, що взаємодія банків та страхових компаній відіграє важливу роль у подальшому розвитку банківської та страхової систем та ринку фінансових послуг України. Встановлено, що процес розвитку банківсько-страхової взаємодії в Україні почався із проголошенням незалежності у 1991 році та початком розвитку ринкових відносин та пройшов п'ять основних етапів, кожний з яких має свої характерні особливості. Аналіз сучас-

ного етапу розвитку взаємодії страхових компаній та банків в Україні показав, що банки відіграють домінуючу роль у цій взаємодії, що пов'язано з суттєвим переважанням банківського бізнесу порівняно зі страховим. Для того щоб дослідити можливості розвитку банківсько-страхової взаємодії в контексті страхування кредитів в Україні, побудовано економічну модель та на її основі здійснено визначення точкового й інтервального прогнозу динаміки страхування кредитів в Україні.

Список використаних джерел:

1. Пікус Р.В. Технологія збуту страхових продуктів через мережі банків в Україні / Р.В. Пікус, Г.І. Олійник // Економіка та держава. 2012. №6. С. 57–60.
2. Донецькова О.Ю. Банкострахованіе. Учебное пособие / О.Ю. Донецькова, Е.А. Помогаева. М.: Директ-Медиа, 2013. 84 с.
3. Тринчук В.В. Зарубіжний досвід розвитку банкостраховання / В.В. Тринчук, В.В. Кучеренко // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія: Економіка і менеджмент. 2017. Вип. 4. С. 166–170.
4. Еш С.М. Фінансовий ринок / С.М. Еш. К.: Центр учбової літератури, 2011. 528 с.
5. Клапків, Ю. Банкостраховання: нові виклики та можливості / Ю. Клапків, В. Тринчук // Страхова справа. 2014. № 3. С. 55–59.
6. Козьменко С.М. Теоретичне підґрунтя банківсько-страхової інтеграції / С.М. Козьменко, К.В. Багмет // Вісник НБУ. 2012. № 2. С. 22–27.
7. Інформація про стан і розвиток страхового ринку України за 2013-2017 рр.: офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері фінансових ринків. URL: <http://nfp.gov.ua/content/informaciya-pro-stan-i-rozvitok.html>
8. Основні показники діяльності банків України за 2013–2017 рр.: офіційний сайт Національного банку України. URL <http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish>